

Ze względu na kompleksowy sposób podejścia do tematyki oraz wagę dobrze skonstruowanych badań empirycznych, książka jest ważnym głosem w dyskusji naukowej dotyczącej wielkości jednostek podziału terytorialnego. Z pewnością jest też najbardziej wszechstronnym opracowaniem, jakie ukazało się na ten temat w języku polskim. Stanowi kompendium wiedzy, które zapewne stanie się punktem odniesienia, czyli swoistą klasyką gatunku dla badaczy zajmujących się tytułowym zagadnieniem. Z uwagi na swoje walory aplikacyjne ma również szansę kształtować dyskusję nad kierunkami reform terytorialnych nie tylko na poziomie naukowym, ale także i w sferze praktycznej.

Układ książki sprzyja klarowności prowadzonych wywodów. Pomimo poruszania skomplikowanych i wielowątkowych w swym charakterze zagadnień, książkę czyta się bardzo dobrze, nie gubiąc się w jej narracji.

Autorzy unikają też utartych, uproszczonych wniosków, m.in. do „popularnych wierzeń” związanych z kierunkami reform terytorialnych należy powszechne przekonanie, że konsolidacja może przynieść jedynie korzyści. Prezentowana książka wyraźnie zwraca uwagę, że rzeczywistość jest o wiele bardziej skomplikowana.

dr hab. *Marian Kachniarz*, prof. nadzw. UE (Wrocław)

Autorzy są badaczami z Zakładu Rozwoju i Polityki Lokalnej Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego.

Paweł Swianiewicz – profesor nauk ekonomicznych, kierownik projektu. Od prawie 30 lat zajmuje się badaniem samorządów lokalnych w Polsce, a także badaniami porównawczymi systemów samorządowych w Europie. W kręgu jego zainteresowań znajdują się m.in. procesy decentralizacji, polityka lokalna i organizacja terytorialna kraju. W latach 2005–2010 był przewodniczącym zarządu European Urban Research Association.

Adam Gendźwiłł – doktor socjologii, adiunkt. Specjalizuje się w badaniach demokracji lokalnej, polityki samorządowej, partii politycznych i systemów wyborczych, a także w metodologii badań społecznych. Ekspert Fundacji Batorego, stypendysta Fulbrighta i Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Laureat Nagród Naukowych *Polityki* 2016.

Julita Łukomska – doktor nauk o Ziemi, magister ekonomii, adiunkt. Jej zainteresowania ogniskują się wokół zagadnień rozwoju lokalnego i regionalnego, w szczególności w kontekście finansów lokalnych, a także wykorzystania metod ilościowych w naukach społecznych.

Anna Kurniewicz – magister gospodarki przestrzennej, doktorantka. Bada ścieżki rozwoju miast, zwracając szczególną uwagę na wpływ podziału terytorialnego na sytuację lokalną.

Spis treści

Słowo wstępne	7
Przedmowa	9
Rozdział 1	
Kontekst badania – podział terytorialny	14
1.1. Podział terytorialny Polski i jego geneza	14

1.2. Uwarunkowania demograficzne podziału terytorialnego	17
1.3. Dobrowolne (oddolne) zmiany podziału terytorialnego	21
1.3.1. Spontaniczne inicjatywy lokalne	21
1.3.2. Zmiany inspirowane zachętami ze szczebla centralnego	24
1.4. Podział terytorialny Polski na tle tendencji w krajach europejskich . . .	25

Rozdział 2

Wielkość jednostek samorządu terytorialnego a zdolność do wykonywania

zadań publicznych 32

2.1. Wprowadzenie 32

2.2. Planowanie finansowe 38

2.3. Stanowienie prawa lokalnego – orzeczenia nadzorcze wojewody

i RIO 51

2.4. Fundusze unijne 52

2.4.1. Dotacje unijne 2004–2014 w budżetach samorządowych 52

2.4.2. Wykorzystanie środków ZPORR 2004–2006 54

2.4.3. Wykorzystanie środków RPO 2007–2013 57

2.5. Dostęp do przedszkoli 58

2.6. Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej 61

2.7. Zagadnienie gmin i powiatów „obwarzankowych” 64

2.8. Podsumowanie 69

Rozdział 3

Wielkość jednostek samorządu terytorialnego a koszty wykonywania zadań

publicznych 70

3.1. Zależność poziomu wydatków od wielkości JST – w sprawie pewnego

rysunku 75

3.2. Wpływ podziałów gmin i powiatów na koszty ich funkcjonowania . . . 85

3.2.1. Reformy terytorialne jako laboratorium badawcze? 85

3.2.2. Wyniki badania – podziały powiatów	91
3.2.3. Wyniki badania – podziały gmin	95
3.2.4. Podsumowanie	99
6 Spis treści	
Rozdział 4	
Wielkość jednostek samorządu terytorialnego a demokracja lokalna	101
4.1. Wprowadzenie: kontekst teoretyczny	101
4.2. Wielkość gmin a zachowania wyborcze	107
4.3. Wpływ reform terytorialnych na wybory lokalne	115
4.4. Wielkość gmin a postawy wobec demokracji lokalnej	121
4.4.1. Przegląd wyników badania sondażowego	121
4.4.2. Efekty wielkości – dalsze testy empiryczne	129
4.5. Wielkość powiatów a postrzeganie samorządu powiatowego	139
4.6. Podsumowanie i wnioski końcowe	143
Rozdział 5	
Realność ewentualnych reform terytorialnych – doświadczenia europejskie	145
5.1. Reformy gminnej konsolidacji terytorialnej w krajach europejskich w XXI w.	146
5.2. Analiza porównawcza i warunki skutecznych reform terytorialnych . .	158
Podsumowanie i wnioski końcowe	164
Bibliografia	172
Aneksy	182
Aneks 1. Brzmienie pytań sondażowych, wykorzystanych do pomiaru postaw wobec demokracji	182
Aneks 2. Źródła zmiennych wykorzystywanych w analizach empirycznych	184
Aneks 3. Gminy i powiaty będące podstawą konstrukcji „jednostki kontrolnej” w analizach metodą <i>Synthetic Control</i> . .	186